

Рецензия

от

Проф. д-р Соня Колева Тончева, д.оз.н.

Директор на Филиал Шумен на МУ Варна

Главен координатор на Съвет по здравни грижи към МЗ

Относно: изготвяне на рецензия на Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по научна специалност „Управление на здравни грижи“.

Въз основа на Заповед №2712/15.10.2019г., на Ректора на Медицински университет - Плевен съм определена за член на НЖ и от първото неприсъствено заседание съм рецензент и изготвям рецензия, относно дисертационния труд на тема: **Организационно – управленски аспекти на обучението по хирургични грижи в специалност „Медицинска сестра“**, за присъждане на ОНС „Доктор“ на **Анелия Иванова Чифлигарска** по научна специалност „Управление на здравни грижи“. Научен ръководител: доц. Макрета Тодорова Драганова, д.м.

Данни за процедурата

Асистент **Анелия Иванова Чифлигарска** е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка за придобиване на ОНС „Доктор“ в област на висшето образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност: Управление на здравни грижи в Катедра „Общественоздравни науки“, Факултет „Обществено здраве“ на Медицински университет – Плевен, съгласно Заповед на Ректора № Р -1319/04.07.2017г.

На основание чл.41 ал. 1 и чл.30, ал.2 от ПРАС на МУ Плевен и решение на ФС от 18.09. 2019г на ФОЗ, успешно положен докторантски минимум и съобразно готовността и за публична защита **Анелия Иванова Чифлигарска** е отчислена с право на защита със Заповед №2446/26.09.2019г. на Ректора на МУ - Плевен.

Дисертационният труд е одобрен и предложен за публична защита на Разширен катедрен съвет на Катедра „Общественоздравни науки” в МУ – Плевен на 26.06.2019г.

Биографични данни и кариерно развитие на докторанта

Асистент **Анелия Иванова Чифлигарска** след придобиване на медицинско образование по специалност „Медицинска сестра - общ профил“ в Полувисш медицински институт „Д-р Илия Бешков“ – Плевен през 1990 г. работи последователно като редова Медицинска сестра в Трета поликлиника – Плевен, в различни клиники на ВМИ – Плевен (Операционен блок, Клиника по Урология) и през периода 2007 -2010 като главна медицинска сестра в МБАЛ – Плевен към ВМА София. Завършва специалност „Управление

на здравните грижи“ в МУ Плевен през 2006г., а през 2007 година се дипломира като „Магистър“ по специалност „Управление на здравни грижи“. Има придобита специализация по „Медицинска педагогика“ в МУ София, ФОЗ, през 2015г.

От септември 2011 година започва академичната кариера на А. Чифлигарска, която след издържан конкурс заема академична длъжност „Асистент“ в специалност „Медицинска сестра“ към Катедра „Сестрински хирургични грижи“ във ФЗГ на МУ Плевен, където продължава да работи и в момента.

Участва в практическо обучение на студентите от специалност „Медицинска сестра“ и лекционно обучение по дисциплината „Медицинска педагогика“ в същата специалност.

Има стремеж за разширяване на теоретичната си и практическа подготовка чрез участия във форми на СДО, които и помагат да оформя изследователските и преподавателските си умения – от 2007 до 2018 година има участия в 9 курса по различни направления в здравните грижи, езикова подготовка и компютърни умения. Притежава базово ниво на разбиране, говорене и писане по руски и немски език.

Обща характеристика на дисертационният труд

Дисертационният труд, представен от ас. **Анелия Иванова Чифлигарска**, е написан върху 161 страници. Онагледен е посредством 27 фигури, 4 схеми, 29 таблици и 20 приложения. Библиографията включва 193 литературни източници, от които 153 на кирилица и 40 на латиница. В структурно отношение дисертационният труд следва класически подход - Глава първа „Литературният обзор“ в обем от 51 страници, Глава втора „Цел, задачи, организация на научното изследване“ - 10 страници, Глава трета – Резултати и обсъждане – 71 страници, Глава четвърта „Изводи и препоръки“ – 2 страници, приноси, заключение, литература – 17 страници.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на Катедрен съвет на Катедрата по здравни грижи при МУ Плевен на 26.06.2019 г.

Оценка на актуалността на темата

От 1990 година в сестринското образование в България започват радикални промени с важни акценти върху по – широкообхватна университетска подготовка, фокус към качеството на оказваните грижи, професионализация изразяваща се в непрекъснато обучение и специализирана подготовка, която медицинските сестри придобиват по време на професионалната си реализация. От медицинските сестри се очаква да предоставят висококачествени грижи, непрекъснато да събират и анализират повече информация, за да я използват в клиничните решения. За целта трябва да повишават знанията си непрекъснато, за да могат да правят преценки и да променят дейността си в зависимост с развитието на медицинското знание. Медицинските сестри трябва да отговарят на потребностите на пациентите, да им осигуряват адекватно и компетентно обгрижване чрез планиране на грижите и прилагане на стандарти за качество.

В този смисъл ас. **Чифлигарска** предлага актуална тема на разработеният от нея дисертационен труд, засягащ организационно – управленските аспекти на обучението по

хирургични грижи в специалност „Медицинска сестра“. Нивото на базова подготовка на медицинските сестри е важна и следва да е съобразена с потребностите на практиката, като се отчита спецификата на дейност в различните направления в медицинската наука.

Авторската концепция допринася за изясняване на потребността от базово и последващо обучение на медицинската сестра и отговорностите, които тя може да поема за пациенти с хирургични заболявания, както и за очертаване на перспективата и предизвикателствата пред професията.

Постановка на научното проучване

В положителен смисъл докторантката е определила целта на дисертационния труд и са поставени шест задачи за постигането ѝ. Формулирани са две работни хипотези.

Разработването на настоящия дисертационен труд е в отговор на потребностите от анализ на състоянието на дейностите за наблюдение и оказване на хирургични грижи за пациентите по време на консервативно лечение, оперативен, пред и пост оперативен период и необходимост от динамично актуализиране на учебното съдържание на профилиращите дисциплини, в т.ч. формиращи хирургически умения и компетентности на студентите от специалност „Медицинска сестра“

Техническите единици на проучването са общо 11 и включват: пет ЛЗБП и шест Висши училища, в които се обучават студенти от специалност „Медицинска сестра“ на територията на Р България.

Проучването обхваща периода 2015 год. до 2019 год. По своя характер то е комплексно социологическо проучване с използване на социологически методи (документален и анкетен метод), педагогическо наблюдение и статистически методи. Изследователската работа е извършена в 4 етапа, като през всеки от етапите е планирано постигане на определена задача и съответно е разработен инструментариум. Обхванати са 547 респонденти в три групи – студенти IV курс, преподаватели по здравни грижи и медицински сестри от практиката. Коефициентът на отзоваване варира от 92,8 % при студентите от IV курс до 84,0% - за преподаватели и 78,0 % - за действащи професионалисти по здравни грижи. Авторката обогатила методологията на изследователската си работа, избрайки като метод и провеждане на външно явно наблюдение, в естествени условия, с цел да се обективизират практическите умения на стажантите от специалност „Медицинска сестра“, по отношение на хирургичните грижи.

Резултати

По своята същност дисертационният труд представя резултати от огромно извършена работа от авторката. Резултатите са логически оформени и структурирани в глава III и са представени практико-приложните аспекти на изследването. Този подход доказва умението на ас. Чифлигарска на базата на успешно доказаните в теоретичен аспект резултати да предложи практически подходи за качествено провеждане на обучението по хирургични грижи, което засилва достойнствата на дисертационния труд. Важно за анализа

на резултатите е проведеното проучване за необходимост от нова изборителна дисциплина „Иновации в хирургичните грижи“.

Литературен обзор: Обемът на обзора включва анализ и обсъждане на различни авторски виждания, относно обучението на медицинските сестри, както у нас така и в Европа и други страни. Разгледани са нормативни документи, които регламентират обучението и практиката на сестрите в България, европейска рамка опираща се на директиви, приложени и у нас. Прави впечатление, че са цитирани много автори и трудове. Обзорът подчертава актуалността на избрания проблем и завършва с изводи, които авторката умело прави за да очертае пространствата, в които разполага организационно – управленските аспекти на обучението по хирургични грижи, избрани за заглавие на дисертационният труд. Структурата на литературния обзор и стиловоото оформление показват уменията на ас. **Чифлигарска** да борави с литературни източници и да изразява собствено мнение по темата на дисертацията. *Така представеният литературен обзор може да бъде развит като „Ръководство на медицинската сестра за обучение по Хирургия“* и да бъде в помощ на медицинските сестри от практиката, както и на студенти – медицински сестри, които имат нагласа да работят в хирургични отделения и клиници.

В Глава трета е направен задълбочен анализ от автора, съпоставено е мнение на различни групи, би било добре да се направят изводи в края на главата. А. Чифлигарска е извършила значително проучване на важен за обучението на медицинските сестри проблем, свързан с хирургическите компетенции, които се усвояват от студентите по специалност „Медицинска сестра“. Установен е *дефицит от информация, относно иновативните подходи в хирургичната практика – еднокдневна, ендоскопска, роботизирана хирургия и др.* *Чрез изказано мнение на студенти и преподаватели е доказана необходимост системно да се извършват промени, както по време на обучението, така и след завършване на базовото образование.*

Обучението е важно да бъде адекватен отговор на потребностите на практиката и това прави авторската теза важна и значима за страната ни, за да подготвяме на високо ниво студентите и да има положителни ефекти за пациентите с хирургически заболявания.

Интересен е подходът на авторката да предложи **учебна програма за избираема дисциплина „Иновации в хирургичните грижи“**, което има за цел да подпомогне професионализацията на бъдещите медицински сестри, както и проученото мнение на студентките относно интереса към подобна програма.

Високо оценявам разработените и апробирани **Протоколи за наблюдение и оценка на компетенциите по хирургични грижи на студенти от специалност „Медицинска сестра“**, както и предложението от автора **Формуляр „Специфични хирургични компетенции“**, който да се приложи към Дневника на стажанта за преддипломен стаж. Въвеждането на **Формуляр "Специфични хирургични компетенции"** към Дневника на стажанта може да се разглежда като инструмент за повишаване на мотивацията на студентите за обучението по хирургични грижи и ще активизира останалине субекти в учебния процес – наставници и преподаватели. Може да се постигне, според автора, важна

цел: подобряване на колаборацията между обучаващата организация (университета) и УПБ (лечебното заведение), както и по – високо ниво на учебните и практическите дейности в обучението по хирургични грижи.

В Глава четвърта на базата на проведеното проучване ас. **Анелия Иванова Чифлигарска** е направила 7 извода, които са във връзка с поставените задачи в дисертационния труд. Направени са препоръки, част от които се основават на доказаните с научното проучване резултати, адресирани към институции и структури, имащи отношение към проблема. *Препоръката към БАПЗГ следва да има конкретика, което предполага изпълнение, а не само изразен пожелателен характер от страна на автора. Препоръчаният екипен подход е предложение, което следва да бъде насочено към болничния мениджмънт.*

Представеният автореферат в структурно отношение представя съществените моменти от разработения дисертационен труд. Във връзка с настоящата дисертация докторантката е реализирала 5 публикации и 5 научни съобщения – без да има самостоятелно участие, а всички в съавторство с научния ръководител. Препоръчвам самостоятелни публикации, за да стане разпознаваем научният профил на ас. Чифлигарска в научното публично пространство и в професионалните сестрински среди у нас и в чужбина.

Приемам очертаните приноси с теоретичен и практически характер. Те са конкретни, ясно формулирани и се опират на резултатите от изследователската дейност на автора.

Осигуряването на качествено обучение по хирургични грижи в базовото образование на бъдещите медицински сестри корелира с удовлетворяване на потребностите и очакванията на пациентите с хирургични заболявания в ЛЗБП. Значимостта на дисертационния труд и авторската концепция поставят важен акцент, насочен към ефективност на обучението по хирургични грижи, който ще осигури адекватно и компетентно обгрижване на пациентите. В този смисъл е подбран и разработен изключително актуален проблем за страната ни.

Без да се подценяват достойнствата на дисертационния труд с направените от мен препоръки бих предложила още: *авторът да работи за усъвършенстване стила на научно писане.*

Асистент **Чифлигарска**, покрива напълно приетите от МУ-Плевен изисквания за присъждане на образователна и научна степен „Доктор”, чрез разработения дисертационен труд, който е достатъчен по обем и може да се разглежда като актуална научна работа с важни теоретични и практически приноси.

Лични впечатления: Считаю за необходимо да споделя личните си впечатления. Познавам малко ас. **Чифлигарска**, но ми прави впечатление на дисциплиниран и организиран човек. Открита по характер с добри комуникативни умения, любознателна и последователна в действията си, тя се утвърждава като уважаван преподавател. Считаю, че практическият опит, който притежава ас. Чифлигарска са провокирали желанието и да

проучи различни подходи, да се повишат компетенциите на студентите още в университета, за да се прилагат по – качествени грижи за хирургичните пациенти. Мисля, че колегата притежава иновативно мислене, което я ориентира към съвременни методи, които са близки до желанията на студентите. По този начин като млад преподавател и изследовател тя успешно формулира проблема на дисертационния си труд. Ас Чифлигарска е добронамерена, любознателна, ориентирана към взаимодействие с колеги и студенти при решаване на различни педагогически казуси.

В заключение: Въз основа на професионалното развитие, научните и учебно-преподавателски постижения и съобразявайки се с критериите на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника към него и Правилника за развитие на академичния състав в МУ - Плевен, давам положителния си вот и убедено предлагам на уважаемото Научно жури докторантката ас. **Анелия Иванова Чифлигарска** да придобие ОНС „Доктор” по специалност „Управление на здравни грижи ” за нуждите на катедрата по „Здравни грижи”, факултет „Здравни грижи ” на МУ-Плевен.

04.11.2019г.

проф. д-р Соня Тончева, д.оз.н.